

SHEEPLIVE

KOMIKSOM K DEMOKRACII

SHEEPLIVE

KOMIKSOM K DEMOKRACII

Metodická příručka ku komiksom

Jalal Suleiman, Miroslav Drobný, Monika Gregussová a kol.

Úvodné slovo autora projektu Miroslava Drobného

Ked' Ministerstvo zahraničných vecí SR vyhlásilo výzvu na predkladanie projektov s témou podpory demokracie v Tunisku, napadlo mi hneď niekoľko myšlienok. Ako môže malá, politicky bezvýznamná krajina v strede Európy pomôcť rodiacej sa demokracii vo veľkých krajinách arabského sveta? Máme niečo, čo by bolo hodné nasledovania? Čo je z našich skúseností to najcennejšie? Máme vôbec právo čokoľvek „vyviezť“ do inej krajiny v tak citlivej téme, ako je politika? Existuje niečo univerzálne, čo platí na Slovensku a zároveň v Tunisku, Egypte, v Alžírsku bez ohľadu na kultúrnu, spoločenskú či náboženskú históriu? Máme kredit na to, aby sme mohli niekoho poučovať? Bude nás vôbec niekto počúvať?

Odpoveďou na tieto otázky, pochybnosti a obavy bola myšlienka "exportovať" niečo, čo vyvážať netreba, lebo to máme všetci bez ohľadu na národnosť, farbu pleti či politické zriadenie a presvedčenie. Vyvezieme niečo, čo sa nedá preclíť, nedá sa chytiť, ani zničiť, nestradá svoju hodnotu o rok, ani o desať či dvadsať rokov. Vyvezieme totiž otvorenú myseľ, úsmev na perách, trochu umenia a chuť pozrieť sa na veci vlastných rozumom.

Keď som s touto myšlienkou prvýkrát prišiel za mojím novým arabským priateľom Jalalom Suleimanom, schladila ma jeho reakcia: „To je všetko? Nič viac? Nič konkrétneho? Môžeme predsa školiť nových politikov, dozerať na voľby, zobrať slovenských primátorov k tým tuniským. A ty chceš kresliť komiks? Len čáry-máry na papieri?“

Priznám sa, jeho otázka mi nedá spávať: „To je všetko?“ Stále na ňu musím myslieť. „Je to naozaj všetko?“ Ani dnes, po roku práce na projekte neviem, či môjho priateľa nakoniec nesklamem. Áno, Jalal, je to všetko! Som presvedčený, že viac sa ani nedá spraviť.

Keď každý obyvateľ Tuniska, Egypta či Slovenska bude mať na dianie okolo seba svoj vlastný názor, nebude sa báť ho povedať, uchová si zdravý „sedliacky“ rozum, toleranciu k názorom svojho suseda a obyčajný humor, kreativitu, nič viac nepotrebuje. Má všetko!

Náš projekt nie sú teda len farebné obrázky zvieratiek, ako si Jalal na prvé počutie myslel. Je to pohľad na nás samotných. Je to zrkadlo našich osobností a našich duší. Je to spôsob, ako zo zložitých vecí urobiť jednoduché. Je to príklad, ako sa miesto zbrane či bomby dá vytiahnuť ceruzka. Je to cesta nakreslená na kuse papiera, ktorá smeruje k lepšiemu životu. Je to ukážka, ako sa veci na zaplakanie dajú povedať aj s humorom. Je to pokus, ako si priznať vlastné chyby a zároveň si z nich zobrať ponaučenie.

Tak neviem, Jalal, či je to všetko? Posúdiť to musí každý, kto bude čítať komiks a tieto riadky. Teda aj ty, milý čitateľ!

Úvodné slovo orientalistu Jalala Suleimana

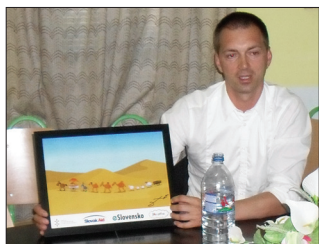
Prvé stretnutie s hlavným aktérom tohto projektu Miroslavom Drobným bolo krátke a rozpačité. Po stretnutí s Miroslavom som uvažoval o tom, čo chce vlastne dosiahnuť. Zalovil som hlboko v pamäti a rozmyšľal som o svojich skúsenostiach so šírením demokracie.

V spomienkach som sa vrátil do detstva na okraji Damašskej polopúšte, keď som si ako malý chlapec pochutnával na potravinovej pomoci prichádzajúcej niekedy pod hlavičkou OSN a inokedy pod hlavičkou Spojených štátov amerických. Chuť masla a syrov bola spočiatku veľmi jemná, ale ako som časom získaval viac vedomostí a rozhľad, zmenila sa v horkú príchuť. Neskôr som bol ako vysokoškolský študent svedkom veľkých zmien v bývalom Československu. Po zmene režimu som sa mohol opäť stretnúť s mnohými tímami zo západnej Európy a Spojených štátov amerických, ktoré začali do Československa dovážať svoj spôsob komunikácie, demokracie a slobody. Po týchto skúsenostiach som si uvedomil, že aj napriek najlepším úmyslom vždy pretrvá iba to, čo ľuďom prináša úžitok. Preto som sa nechcel unáhliť v tom, k čomu ma nabádal môj nový priateľ Miroslav. Mám nedôveru voči snahám o vývoz hodnôt demokracie. Tieto hodnoty sú bezpochyby dôležité, ale presadzovať ich hlava-nehlava zvonku je veľkým omylom. Už som dokázal rozoznať, že za potravinovou pomocou z čias detstva v podobe syra, masla a iných dobrôt sa skrývali záujmy naftárskych spoločností. Aj za šírením demokracie v bývalom Československu, ktoré viedlo k zániku poľnohospodárskych družstiev, som videl vytváranie nových trhov pre dovoz potravín zo zahraničia. Ak by úprimne a nezištne chceli šíriť hodnoty demokracie, tak nám mohli pomôcť obstaráť si udicu a sami by sme si chytali ryby.

Postupne som si uvedomil, že štýl mladého Miroslava, ktorý má bohaté skúsenosti s prácou v neziskovej organizácii, je iný. I napriek veľkej zemepisnej vzdialenosti sa snažil v myslení priblížiť k tuniskému či egyptskému ľudovému daniu. V slovenskej literatúre nie je bežne zaužívané používať stelesnenie zvierat a s ľudskými vlastnosťami, ktoré by odovzdávalo svoju múdrosť a skúsenosť iným. Tento projekt je snahou oživiť dielo Ibn al-Muqaffu, ktoré obsiahlo múdrosť a skúsenosti Indov, Peržanov a Arabov. Zvieratá Ibn al-Muqaffu sa trochu líšia od tých, ktoré žijú v arabských púštnych podmienkach, ale sú stále živé.

Miroslavovej karaváne, ktorá je síce malá počtom zvierat, ale o to výstižnejšie definovaná, želim úspešné dosiahnutie cieľa. Hrdinov karavány stretávame každý deň, v škole, v práci, na trhu či inde. Predpokladám, a nechám na čitateľa, aby to potvrdil, že spolu s mojimi kolegami môžeme svojim priateľom na druhej strane Stredozemného mora ponúknuť tento projekt. Je to síce iba pár postavíčiek, ale tie môžu cez svoje príbehy vysloviť posolstvá, pozitívne i negatívne skúsenosti jednotlivca, ale aj celého národa, aby z nich načerpal silu iný človek aj iný národ, s ktorým sme spoločne v jedinečnej ľudskej civilizácii. Toto je udica vytvorená a ponúkaná naším tímom s finančnou podporou Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky. Vkladáme vám ju do rúk, posúďte ju sami.

AUTORI PROJEKTU

Miro Drobný (Slovensko) sa aktívne zapájal do revolúcie v Československu v roku 1989. Osem rokov pôsobil ako mestský poslanec a podieľal sa na rozvoji lokálnej demokracie. Je zakladateľ občianskeho združenia eSlovensko, ktoré sa venuje budovaniu informačnej spoločnosti na Slovensku. Je scenárista, režisér a producent dokumentárnych a animovaných filmov. Za svoje projekty získal so svojimi spolupracovníkmi viac ako 20 národných, ale aj medzinárodných ocenení. V projekte je okrem manažovania podpísaný aj pod scenármi príbehov a výtvarnými návrhmi postavičiek.

Jalal Suleiman (Sýria) je orientalista arabského pôvodu žijúci na Slovensku od roku 1985. Pracuje ako analytik a poradca rôznych občianskych organizácií a štátnych inštitúcií v Slovenskej republike. Je tiež súdnym prekladateľom a tlmočníkom, autorom ojedinelej publikácie Slovensko-arabská konverzácia, šéfredaktorom časopisu Most vychádzajúceho v arabskom a anglickom jazyku s distribúciou v 11 arabských krajinách. V projekte spolupracoval na pripomienkovaní scenárov komiksov, je spoluautorom metodiky a predstavoval projekt tuniským partnerom svojou skvelou diplomatickou arabčinou.

František Czanner (Slovensko) po vyštudovaní masmediálnej komunikácie a reklamy pôsobí prevažne v reklamnej oblasti ako animátor, ilustrátor, grafický dizajnér a fotograf. Počas projektu presedel približne tisíc hodín nad kreslením komiksov.

Hager Added (Tunisko) pracovala v Britskej rade, Kultúrnej sekcii Britského veľvyslanectva v Tunisku ako projektová manažérka, pozorovateľka a manažérka pre komunikáciu. Aktívne sa podieľala na organizácii niektorých britských kultúrnych projektov v oblasti vzdelávania, umenia a rozvoja spoločnosti ako napríklad „Vodcovstvo v oblasti komunitného rozvoja“, „Ženy v zamestnaní“ a „Zručnosti pre zamestnateľnosť“. Bola tiež zapojená do mediálneho zastrešenia týchto projektov. V tomto projekte zastupuje partnerskú krajinu.

Monika Gregussová (Slovensko) je psychologička a dlhodobo sa venuje práci s deťmi, mládežou a mladými dospelými, so zameraním na preventívne, poradenské, vzdelávacie a voľnočasové aktivity. Vo svojej práci sa zameriava na prevenciu rizík spojených s novými technológiami, vrátane nových foriem násillia (kyberšikanovanie, propagácia násillia a netolerance online, grooming a pod.), prácu s rizikovými a sociálne znevýhodnenými skupinami a zvyšovanie rovnosti príležitostí. Realizuje tiež vzdelávacie aktivity pre trénerov a iných dospelých, je autorkou metodických príručiek pre preventívne aktivity. Je spoluautorkou tejto príručky a prispela k tvorbe scenárov jednotlivých príbehov.

Jan Hájek (Česko) sa od ukončenia vysokoškolského štúdia ekonomického smeru so zameraním na problematiku Európskej únie venuje výhradne projektovému a dotačnému manažmentu. V súčasnej dobe pripravuje v pozícii projektového manažera občianskeho združenia eSlovensko projektové žiadosti v rámci národných, operačných i komunitárnych programov EÚ, aktívne sa podieľa tiež na monitoringu, finančnom a vecnom riadení projektov.

Katarína Trlicová (Slovensko) je poradenská psychologička orientovaná na problematiku detí, mládeže, rodiny a partnerských vzťahov. Má niekoľkoročné skúsenosti s prácou vo vede a výskume. V súčasnosti je odborným garantom národného projektu – Linka detskej istoty Slovenského výboru pre UNICEF, ktorý zastrešuje dištančné poradenstvo pre deti Slovenska.

Posledných 16 rokov sa v organizácii Slovenský výbor pre UNICEF venuje ľudsko-právnym otázkam. Ťažiskovú pozornosť venuje Dohovoru o právach dieťaťa v rovine riešenia konkrétnych prípadov porušovania detských práv a tiež ich implementácii do sveta detí ako i dospelých. Svojím potenciálom participuje na odbornej príprave projektov, ktorých cieľom je ochrana, prevencia, osвета a podpora detských práv. Spolupracuje s akademickou pôdou v rovine vzdelávania vysokoškolských študentov z pomáhajúcich profesií.

OPIS POSTÁV

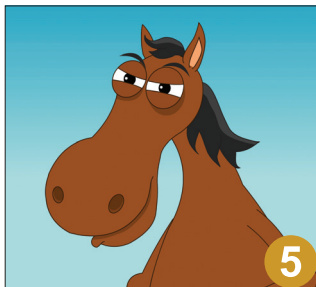
1. Baran je spravodlivý, múdry, miesto rečí koná. V prvej časti komiksu je jeho postava pripomenutím, poctou a spomienkou na Muhammada Boauzího, predavača ovocia a zeleniny, ktorý sa na protest proti režimu upálil. Jeho čin spustil vlnu nepokojov a demonštrácií v Tunisku a ďalších arabských krajinách. Charakterizuje ľudí bojujúcich za pravdu a spravodlivosť aj napriek strachu, s nasadením vlastného života.

2. Mladý ťaví samec je frajer, ktorý má veľké krčmové reči, ale keď príde na lámanie chleba, nič neurobí. Privlastňuje si zásluhy iných. Je ambiciózny a páči sa mu byť pánom.

3. Starý ťaví samec neverí, že môže byť lepšie, bojí sa zmien. Drží hubu a krok. Reprezentuje mlčiacu väčšinu.

4. Ťava žena je praktická a rozumná. V príbehu reprezentuje ženskú stránku, je citlivá voči násiliu. V konfliktoch sa snaží byť neutrálna.

5. Kôň poslušne slúži vždy tomu, kto má moc. Nemá vlastný názor, pridá sa ku silnejšiemu. Reprezentuje prisluhovačov akéhokoľvek režimu - moci.

6. Somár je prostoreký, ale triafa do čierneho. Charakterizuje ľudí, ktorí humorom - korením života, dokážu odľahčiť aj ťažké chvíle.

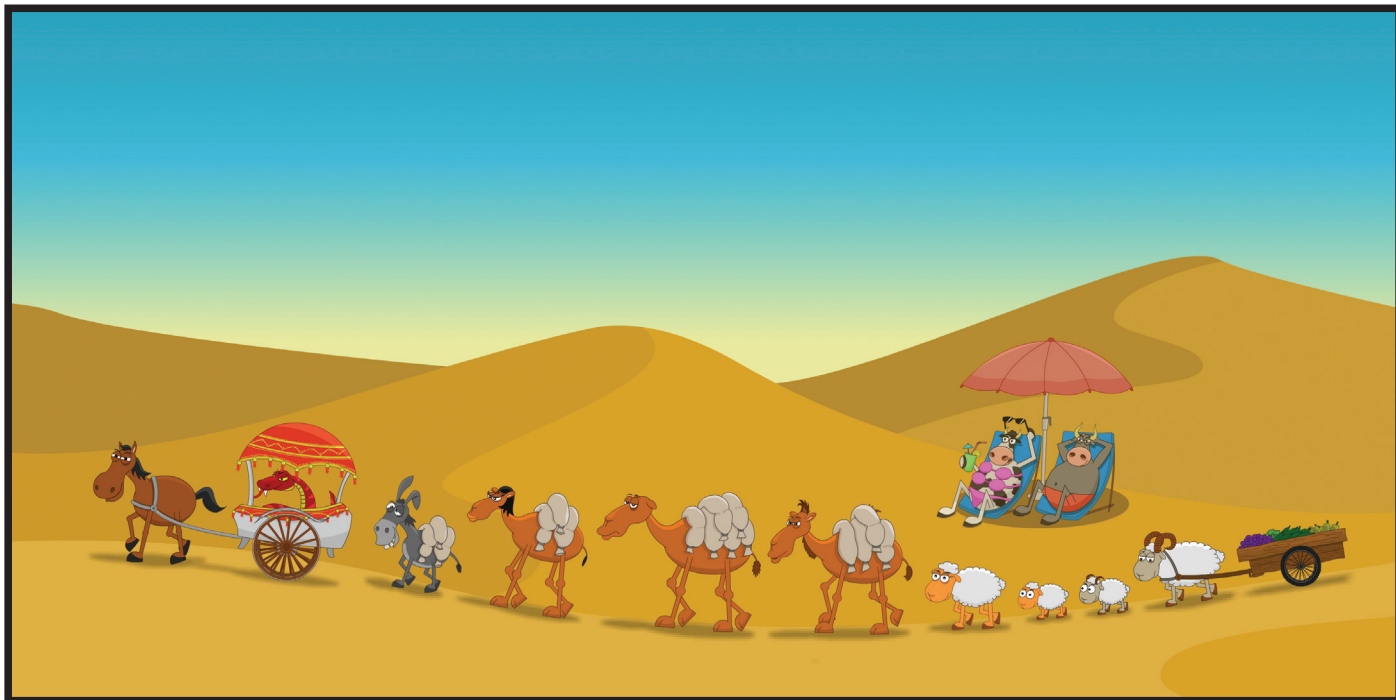
7. Had je vladársky, autokratický a populistický. Vie si získať každého na svoju stranu. Sľubuje, ale neplní. Klamstvo je jeho zbraň. Charakterizuje ľudí, ktorí majú moc a zneužívajú ju.

8. Európske zvieratá reprezentujú povrchný a egocentrický pohľad turistu, cudzinca na aktuálne dianie v Tunisku.

9. Karavána predstavuje v zjednodušenej forme celú ľudskú spoločnosť, zloženú z rozmanitých jednotlivcov. Napriek ich rozdielom je napredovanie možné iba vtedy, ak karavána kráča spolu. Reprezentuje aj dav, ktorý sa podriaďuje šikovnému vodcovi, ale keď si jej členovia uvedomia svoju početnú prevahu, tak dokážu spoločnými silami zmeniť veci k lepšiemu.

HLAVNÉ MYŠLIENKY A POSOLSTVÁ JEDNOTLIVÝCH KOMIKSOV

*Boj dobra so zlom nikdy nekončí. Zlo sa vracia,
len mení svoju tvár. Bud'me obozretní!*

Prvý príbeh série komiksov približuje realitu v krajine pred revolúciou. Ľudia sú dlhodobo frustrovaní ťažkou situáciou, podmienkami, ktoré sa stále len zhoršujú. Ťažký náklad tovaru symbolizuje ťažký životný osud.

Had predstavuje vládca, človeka držiaceho v rukách moc. V skutočnosti je menší a slabší než ostatní, ktorí sú okrem toho aj v početnej prevahe, preto si svoju pozíciu drží pomocou vzbudzovania strachu, ponižovania a násilia. Poddaní sa sťažujú na jeho vládu, ale zároveň majú strach a nechcú nič zmeniť na svojom súčasnom stave. Opakovane zbabelo cúvnu, čo len zvyšuje ich pocit menejcennosti a bezmocnosti. Poddaní a vodca sa navzájom dopĺňajú. Poddaní si vyberajú autoritatívneho vodcu, ktorí bude rozhodovať za nich a zbaví ich tak bremena zodpovednosti, aj keď výmenou za slobodu. Vodcov blahobyť je zase postavený na tom, že sa mu darí udržiavať ľudí v neslobodnom postavení, bez toho, aby si pripustili, že majú svoje práva. Tie však nesú so sebou aj zodpovednosť za seba a svoje správanie, vymedzenie sa voči autorite a nepodriadenie sa svojmu strachu.

Na to, aby nastala zmena, je potrebné prestať mlčať, ozvať sa, začať konať. Ísť do rizika, zobrať na seba zodpovednosť. Tí, čo dokážu priniesť zmenu, nebývajú vždy tí, čo majú najviac rečí a dokážu pred ostatnými o sebe vytvárať obraz, že je silní a odvážni. Až v skutočnej situácii, keď príde na lámanie chleba, sa pravdivo prejaví skutočné charaktery ľudí. Potom aj vodca zbabelo cúva pred tým, kto sa nezľakne jeho zastrašovania, ktoré je len hranou pózou.

Príbeh upozorňuje na to, že aj keď sa podarí jedného vodcu zvrhnúť, situácia sa môže opakovať, ak sa nezmení myslenie ľudí. Ak si budú vyberať jednoduchšiu a pohodlnejšiu cestu, bez osobnej zodpovednosti, budú stále čakať niekoho silného, kto bude rozhodovať za nich a povedie ich, tak si z veľkou pravdepodobnosťou vyberú za svojho vodcu ďalšieho „hada“. Výzva k obozretnosti je výzvou k tomu, aby sa ľudia len tak neviezli, neplynuli s prúdom, ale všímali si, čo sa deje okolo nich a konali, keď je to potrebné.

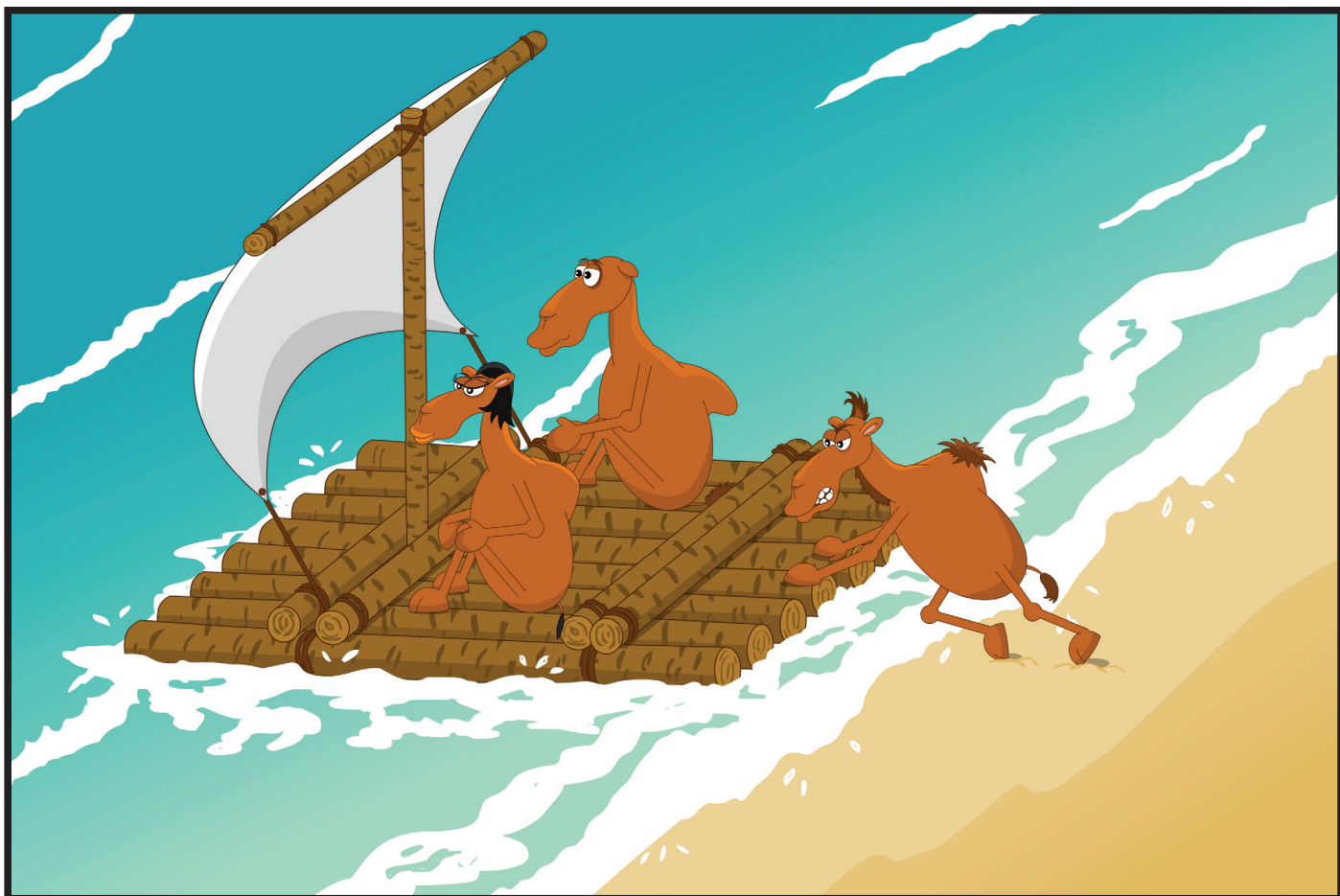
*K spoločnému cieľu vedie aj viacero ciest. Rešpektujme sa navzájom.
Budme tolerantní k iným názorom.*

Počas revolúcie a demonštrácií spája ľudí jedna silná myšlienka – boj za slobodu, zmenu nevyhovujúcej situácie atď. Všetci sa jednotne snažia o odstránenie spoločného nepriateľa – cieľ je jasný. Po revolúcii sa z davu, ktorý jedná ako jeden celok, znova stáva skupina jednotlivcov, so svojimi hodnotami, predstavami o živote a smerovaní spoločnosti. Každý prináša svoje predchádzajúce skúsenosti, ktoré ovplyvňujú jeho spôsob fungovania v skupine ako sociálnom systéme.

V spoločnosti pred revolúciou platili nejaké pravidlá, ktoré boli pre väčšinu ľudí neuspokojivé a obmedzujúce, ale boli jasné. Situácie bolo možné riešiť mechanicky, uplatnením známeho postupu. Nová situácia prináša nové výzvy a úlohy, ktoré nemajú takéto jednoznačné riešenie. Staré pravidlá už neplatia, ale zatiaľ nie sú nastolené nové, ľudia strácajú pocit istoty, potrebujú sa zorientovať v nových podmienkach, čo vyžaduje oveľa väčšiu námahu a schopnosť dynamicky sa prispôbovať zmenám.

Ľudia zneistení tým, že zrazu nevedia, ako riešiť tieto výzvy, sa zachytávajú drobnosťami, v ktorých sa cítia aspoň ako-tak kompetentní. Takto môže aj zdanlivá drobnosť rozdeliť ľudí, ktorí majú spoločný cieľ, veľa malých konfliktov môže otráviť celú skupinu.

Novonadobudnutá sloboda priniesla možnosť otvorene hovoriť o svojich predstavách a názoroch, ale rovnako dôležitá je aj schopnosť počúvať druhých a porozumieť tomu, čo sa skrýva za ich postojmi. V spoločnostiach, kde dlho platilo, že len jeden jediný názor môže byť správny, si ľudia potrebujú zvyknúť na to, že môžu spolu fungovať aj vtedy, keď sa ich názory líšia, ba naopak, rozdielne názory a postoje môžu byť obohatením, vytvárajú jedinečnosť jednotlivcov. Naopak, snaha nanútiť všetkým jeden názor vyžaduje obrovskú námahu, vedie k nespokojnosti, narastaniu konfliktov, v konečnom dôsledku k násiliu, diktatúre a obmedzeniu slobody. Pluralita názorov je dôležitá, rovnako však aj schopnosť dospieť ku konsenzu a tolerancia k rozmanitosti.

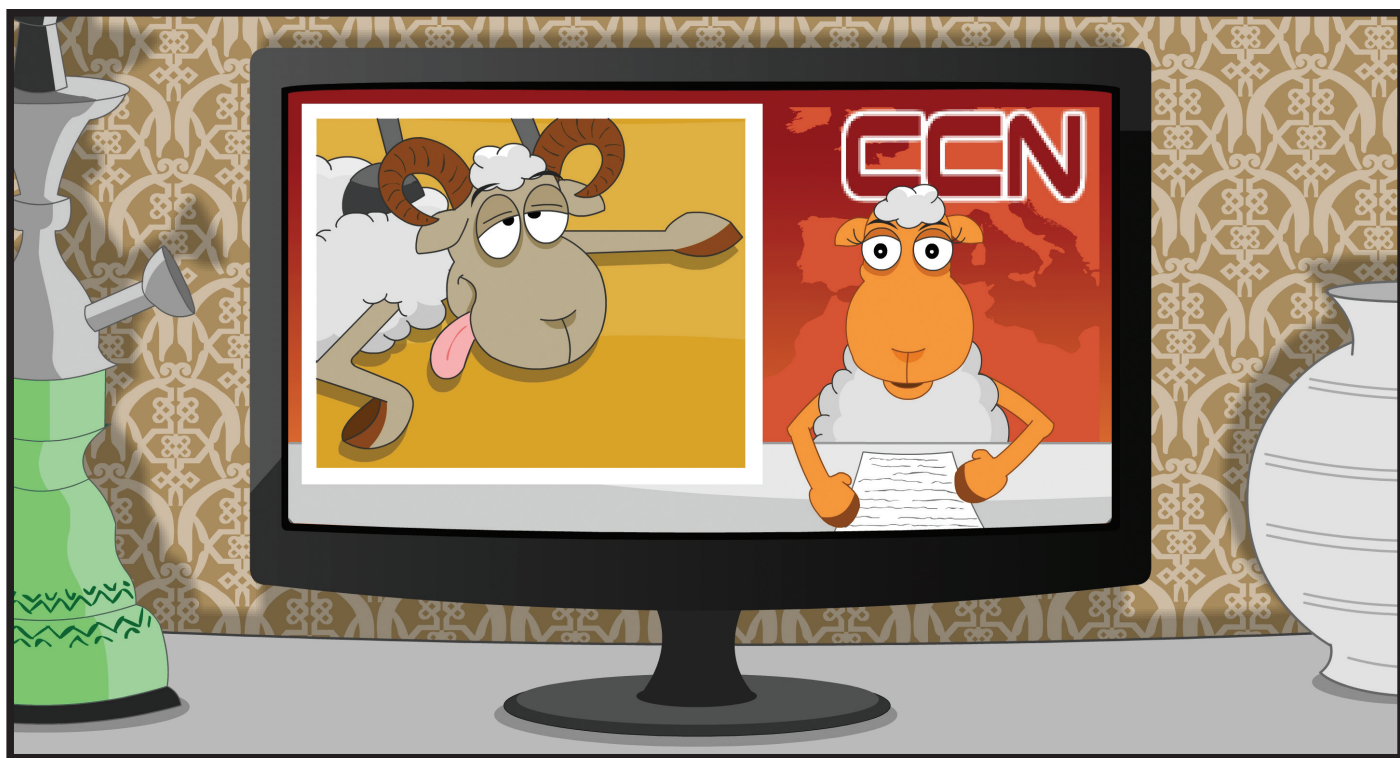
Každé miesto na Zemi je pre niekoho vysnívaný raj. Budeme sa nespokojní plaviť celý život za svojím snom alebo sa ten sen pokúsime naplniť doma?

Domov, rodná krajina, je pre národ, ako aj pre každého jednotlivca jedinečným a nenahraditeľným miestom pre život. Človeka s domovom spájajú nielen materiálne väzby, ale aj silné emocionálne a rodinné putá.

Každodenný život, ktorý vystriedal porevolučnú eufóriu z dosiahnutej slobody, prináša rozčarovanie a uvedomenie si, že k životu treba oveľa viac než len pocit slobody. V krízových situáciách, ktoré vznikajú na základe nedostatočného pocitu bezpečia či ekonomických zdrojov, tak človek môže ľahko nadobudnúť dojem, že vysnívané miesto pre život je byť všade tam, kde je materiálny raj. Avšak všade na svete sú v podstate podobné ekonomické alebo spoločenské problémy, líšiace sa len miestnymi špecifikami. V konečnom dôsledku pri svojom hľadaní raja - vysnívaného miesta na Zemi tak človek dospeje k poznaniu, že domov je len jeden - miesto odkiaľ sa vydal na cestu svojho hľadania.

Je dôležité, aby si ľudia zväžili, či je lepšie ekonomickú prosperitu a bezpečie domova hľadať vo svete, na iných kontinentoch alebo systematicky pracovať na ich budovaní v rodnej krajine, tam, kde je skutočný domov. Získaná sloboda a nové spoločenské pomery sú tým najlepším odrazovým mostíkom, ktorý umožňuje tento skok za svojím snom do raja domova.

Záverečné posolstvo zámerne končí otáznikom, lebo je na každom jednotlivom človeku, aby našiel svoj odpoveď na otázku, čo pre neho znamená šťastný a spokojný život, kam by sa chcel uberať a čo by chcel v živote dosiahnuť. Finančné zázemie prispieva k pocitu bezpečia, ale samotné materiálne bohatstvo dokáže málokomu priniesť pocit šťastia. Každý z nás potrebuje aj blízkosť rodiny, pocit, že niekam patrí, má prácu, ktorá ho naplňa. Kým si nezodpovieme tieto otázky, môžeme naozaj celý život blúdiť pri hľadaní nedosiahnuteľného šťastia.

Neverte všetkému, čo hovorí média, porovnávajte informácie z viacerých strán.

Nie je možné byť pri každej udalosti osobne, preto si ľudia na ne utvárajú názor na základe informácií, ktoré im niekto sprostredkuje – v súčasnosti najčastejšie médiá. Tie dokážu vytvárať dojem dôveryhodnosti, ľudia sú náchylní veriť, že je niečo pravda len preto, lebo to povedali v správach. Média neprinášajú iba fakty, objektívne a neskreslené informácie, oslovujú aj emócie divákov, podsúvajú im rôzne posolstvá a ovplyvňujú ich pohľad na svet.

V skutočnosti neexistuje objektívna realita a objektívna pravda, pretože je vždy ovplyvnená ľuďmi, ktorí ju sprostredkujú a spoluvytvárajú. Aj médiá prinášajú informácie, ktoré sú do určitej miery skreslené, niekedy nevedome a neúmyselne, inokedy ich cielene a úmyselne podávajú tak, ako ich niekto chce mať prezentované.

Médiá môžu očakávaný dojem vyvolať vynechaním alebo naopak zvýraznením niektorých informácií (v komikse zdôrazňovanie nepomeru sily medzi malým Somárom a väčším Koňom), ich skreslením a prekrútením. Niekedy prezentujú úplné nepravdy alebo prisúdia situáciám iný význam, než v skutočnosti majú (v komikse Baran s opitým výrazom tváre). Aj spôsob podania informácií mení ich obsah, (napr. silné emocionálne zafarbenie hlasu, používanie emocionálne podfarbených a hodnotiacich výrazov). Bulvárne médiá zase odvádzajú pozornosť od dôležitých udalostí s politickým významom k senzáciám, ktoré tak zdanlivo nadobúdajú veľký význam. Média prispievajú k výberu tém, o ktorých sa v spoločnosti rozpráva a aj k spôsobu, ako sa o nich rozpráva, dokážu vyvolať pocit ohrozenia a strachu z fiktívnych nepriateľov, zvýšiť negatívne nálady v spoločnosti. Média majú silu a pre politikov, majiteľov médií a rôzne mocenské skupiny je lákavé použiť tento kanál, pretože tak majú dosah na veľký počet ľudí.

Médiá, respektíve ľudia, ktorí za nimi stoja a majú možnosť ovplyvňovať ich obsah, sledujú svoje vlastné ciele. Takýmto cieľom môže byť napríklad získavanie vplyvu, udržanie moci, presadzovanie presvedčení a ideológie alebo zisk. Ľudia si neuvedomujú, že sa takto stávajú súčasťou širokej masy, ktorú niekto môže šikovne ovládať – nie fyzickým násilím alebo jeho hrozbou, ale psychologickou manipuláciou.

V realite konflikty nebývajú jednoznačné, čierno-biele, na ich vzniku majú podiel obidve strany. Obeť môže byť aj agresorom a agresor obeťou – záleží len od uhla pohľadu. Aj keď majú médiá veľký vplyv, hodnotenie situácie ovplyvňujú postoje, presvedčenia, predsudky a očakávania ľudí, ktoré médiá iba správne podchytili a zosilnili. Príbeh slúži ako pripomenutie, že je dôležité porovnávať si informácie z viacerých zdrojov, zaujímať sa aj o názor druhej strany v konflikte, hľadať vlastné a nie podsunuté odpovede na otázky. Ľudia, ktorí dokážu mediálne posolstvá posúdiť kriticky a majú svoj vlastný názor na udalosti okolo seba, sa menej nechajú zmanipulovať, ovládať autoritami a robia rozhodnutia, ktoré vyplývajú z ich hodnôt a presvedčení.

AKO PRACOVAŤ S KOMIKSOM SHEEPLIVE

NÁVOD PRE TÝCH, KTORÍ CHCÚ PRISPIEŤ K ŠÍRENIU DEMOKRACIE

Komiksy sú druhom umenia a každé umenie by malo byť poučné, živé a plniť svoj účel. Je veľkou chybou pracovať s týmito komiksami iba ako s tlačnými rozprávkami, lebo tým ich umŕtvime, čím sa stráca účel ich vypracovania.

Pri prezentácii projektu na Ministerstve vysokého školstva a vedeckých výskumov Tuniska nám pán minister Dr. Moncef Ben Salem porozprával príbeh o malom chlapcovi, ktorý chcel od slávneho maliara, aby mu nakreslíť vrabca. Ten mu sľúbil, že obrázok pre neho nakreslí v priebehu týždňa. Keď prešli tri týždne a kresba stále nedorazila k chlapcovi, vybral sa sám k maliarovi s tou istou požiadavkou. Ten mu na počkanie krásneho vrabca nakreslil. Chlapec sa spýtal maliara: „Keď je pre teba tak jednoduché nakresliť vrabca, prečo si mi ho nenakreslil ihneď tak ako teraz?“ Maliar na to odpovedal: „No, tri týždne som sa učil, ako sa vrabec kreslí, a preto som ti ho teraz bez problémov nakreslil aj na počkanie.“

Podobne je to aj s demokraciou. Jej nastolenie vyžaduje okrem vôle aj trpezlivosť, čas a priestor.

Dostávate do rúk pracovný materiál, pomôcku, o ktorú sa môžete oprieť. Vašou úlohou je dať obsahu komiksov život, dať príbehu na papieri ľudský rozmer cez váš osobný vklad a nájsť prijateľnú formu šírenia ich posolstva vo vašom okolí.

V komiksoch zaznievajú mnohé posolstvá, ktoré súvisia s demokraciou, ako sú ľudské práva, sloboda slova, právo na vlastný názor a tolerancia k názorom iných, schopnosť kritického posudzovania a i. Postavy týchto komiksov sú vytvorené tak, aby v zjednodušenej podobe charakterizovali typických predstaviteľov spoločnosti. Môžete ich použiť aj na vytvorenie ďalších príbehov a vyjadrenie ďalších neuvedených posolstiev, ktoré sú späté s rozvojom demokracie vo všetkých oblastiach života s dôrazom na lokálne špecifiká (štátny zamestnanec je zamestnaný pre občana a nie občan pre neho; ja som tu občanom, som teda pánom a mám svoje práva; nesúhlasím s tebou, ale budem bojovať o to, aby si mohol vysloviť svoj názor atď.).

Odporúčame vám, aby ste komiksy nepoužili len ako pekné obrázky na pozeranie, ale ako materiál, ktorý slúži na otvorenie a rozprúdenie diskusie. Komiks nemá byť jednoznačným návodom pre život – jeho úlohou je vzbudiť záujem a otvoriť otázky, na ktoré môžete hľadať vaše vlastné odpovede. Komiksy môžete použiť v menších i väčších skupinách, rozprávať sa o príbehu a posolstvách, rozoberať ich, nakoľko sú pravdivé alebo platné vo vašom prostredí. Hľadajte spolu podobné situácie, ktoré ste zažili alebo zažívate, rozprávajte sa o vašich skúsenostiach – aj tých dobrých, aj tých zlých. Rozmýšľajte, ako môžete podobné situácie riešiť, čo môžete vo svojom okolí vy spolu meniť k lepšiemu a ako. Demokracia znamená „vláda ľudu“ – je na vás, ako vytvoríte svoju novú spoločnosť.

Myslite na to, že každá diskusia a aktivita odrážajú predovšetkým názory, postoje a hodnoty jednotlivých účastníkov, a nie absolútnu pravdu. Je tiež odrazom toho, z čoho majú ľudia strach – nie je ľahké zmeniť svoje presvedčenia zo dňa na deň, opustiť to, čo sme sa naučili od svojich rodičov. Nechajte priestor pre všetkých, aby mohli vyjadriť svoj pohľad bez toho, aby ste ho odsudzovali. Skôr skúste rozmýšľať o tom, v čom môže mať každý pravdu, skúste sa pozerieť na situáciu očami toho druhého.

NÁVRHY AKTIVÍT PRE PRÁCU S KOMIKSAMI

Komiksy a prácu s nimi môžete obohatiť o rôzne doplnkové aktivity. Prinášame vám návrhy a príklady pre prácu, ale rovnako môžete vymyslieť a vytvoriť ďalšie vlastné aktivity.

Vytvorte svoj vlastný komiks

Pripravte si verziu komiksu, v ktorej prekryjete všetky texty. Vyzvite účastníkov, aby doplnili svoj vlastný text. Môžu vytvárať lepší scenár pre vyjadrenie posolstva alebo vytvoriť úplne nový príbeh. Rozprávajte sa spolu o tom, aké komiksy ste vytvorili, aké posolstvá považovali za dôležité jednotliví účastníci a prečo. Pokročilejšia skupina sa môže pokúsiť vytvoriť aj svoj úplne nový kreslený komiks, v ktorom použije postavy z príbehov. Tu môžete aj spoločne porozmýšľať, aké ďalšie príbehy a posolstvá by bolo potrebné odovzdať ľuďom pri šírení demokracie.

Príklady tém na ďalšie príbehy:

- Nič zlé ani dobré sa neudialo samé do seba. Za zmenami okolo nás stoja konkrétni ľudia.
- Premeňme svoj hnev na pozitívnu vec, ktorá posunie veci k lepšiemu.
- Neodsudzujme cudzincov za skreslený pohľad, ktorý majú na nás. Komunikujme a pokúsme sa ho zmeniť.

Príbehy Sheeplive a arabská kultúra

Rozprávajte sa spoločne o jednotlivých príbehoch komiksov. Viete nájsť podobné príbehy v arabskej kultúre a literatúre, v textoch Koránu? Ktoré verše Koránu, arabské básne alebo porekadlá sú v súlade a priam podporujú dané posolstvo a ktoré ho naopak vyvracajú? Hľadajte súvis medzi hodnotami demokratickej spoločnosti a hodnotami arabskej kultúry, diskutujte o tom, čo majú spoločné a v čom sa naopak líšia, ktoré je možné uplatniť v arabskom svete a ktoré nie. Samotná otvorená diskusia o tom, či sú tieto posolstvá v súlade s naším presvedčením prispieva k rozvoju demokracie bez ohľadu na závažnosť témy.

Ako skončí príbeh?

Prezentujte účastníkom iba začiatočnú časť komiksu, po stupňovanie príbehu. Nechajte účastníkov, aby vymysleli, ako bude podľa nich príbeh pokračovať a ako skončí. Aké posolstvo by z tohto príbehu vyplynulo? Porovnajte príbehy jednotlivých účastníkov, rozprávajte sa o tom, prečo si mysleli, že príbeh bude pokračovať týmto spôsobom, podľa čoho vybrali a formulovali posolstvo. Takto posilníte abstrakciu, ktorej cieľom je stotožnenie sa so samotným posolstvom.

Baran, Ťava, Somár, ...

Rozprávajte sa v skupine, ktorí ľudia v ich okolí sa podobajú postavám v príbehu. Majú podobné vlastnosti alebo sa podobne správajú? V čom sú ich vlastnosti alebo správanie pozitívne a v čom negatívne? Ku ktorej postave z príbehu majú účastníci najbližšie a ktorá je im najviac nesympatická resp. čo si myslia o sebe, ktorej postave sa najviac približujú? Keby mali byť súčasťou takejto karavány, čo by potrebovali, aby sa zmenilo, aby sa v nej cítili dobre?

Hľadajte riešenie

Nájdite s účastníkmi situácie z ich života, ktoré sa podobajú tým z príbehu. Spíšte si spolu všetky myšlienky, ktoré sa im k tejto situácii viažu, čo je pre ňu charakteristické, aké pocity v nich vyvoláva. Následne spolu hľadajte všetky možnosti, ako by sa daná situácia dala riešiť (použite metódu brainstormingu – zapisujte všetky nápady, ktoré doznejú bez toho, aby ste ich hodnotili, či kritizovali). Potom diskutujte v skupine o tom, ktoré riešenie by bolo najviac vyhovujúce, čo by sa mohlo stať, keby ho uplatnili a ako by znelo posolstvo, ktoré by si z neho odniesli.

Sheeplive ako divadlo

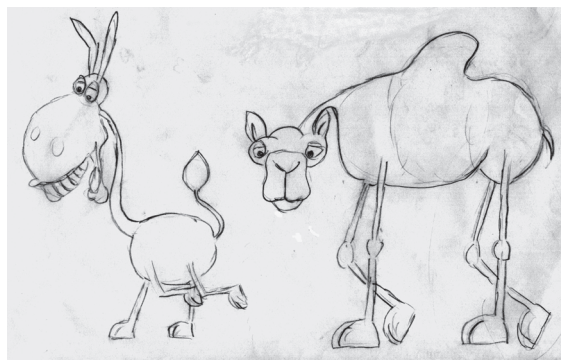
Zahrajte si jednotlivé komiksové príbehy ako divadelné scény. Rozdeľte si roly jednotlivých postáv príbehu, ak je väčšia skupina, tak zvyšní účastníci môžu byť divákmi, pozorovateľmi. Každá postava sa snaží hrať svoju rolu čo najviac tak, aby preniesla do scény aj vlastnosti a prežívanie postavy. Po skončení scény sa rozprávajte o tom, ako sa jednotliví herci v scéne cítili, čo prežívali. Reagovali hnevom na ostatné postavy kvôli ich správaniu, ktorá postava bola pre nich najviac nepríjemná? A čo si všimli pozorovatelia, diváci?

AKO VZNIKÁ KOMIKS

Príprava komiksu je náročná práca, pozostávajúca z viacerých fáz. Príbehy nie sú len sledom vtipných obrázkov, ale každý z nich má svoje poslanstvo a odráža spoločenskú realitu v procese zmien vedúcich k demokracii.

Návod na tvorbu komiksu môžete použiť ako inšpiráciu pre aktivity, v ktorých si vytvoríte vlastné komiksové príbehy. Okrem kreslených komiksov môžete podobným spôsobom postupovať aj pri tvorbe fotokomiksu či animovaného príbehu.

1. Na začiatku stojí vznik samotnej myšlienky komiksovej série a vytvorenie charakterov postáv príbehu a ich kreslených návrhov.

Originálna kresba
Miroslav Drobný

2. Autor scenárov vymyslí hlavnú myšlienku a poslanstvo príbehu.

Posolstvo: Lepšie nebude zo dňa na deň, nečakajme zázraky.

3. Autor metodického príručky rozpracuje hlavnú myšlienku a poslanstvo komiksov v širších súvislostiach, vysvetlí čitateľom, čo sa skrýva za príbehom.

Tento príbeh predstavuje situáciu tesne po revolúcii. Revolúciu môžeme prirovnať k hádke medzi dvomi ľuďmi, keď už človeku dôjde trpezlivosť po dlhom stupňovaní napätia. Konflikt je silná emocionálna reakcia, rozum ide bokom. Keď však opadnú najsilnejšie emócie, ľudia často ustrnú a zrazu nevedia, ako ďalej. Napätie sa síce uvoľnilo, ale samotná jeho ventilácia na dlhodobú zmenu nestačí. Revolúcie v spoločnosti sú ako veľké zemetrasenie, ktoré zničí pôvodnú podobu sveta, ale zanechá za sebou trosky, z ktorých je potrebné vybudovať svet nový.

Z histórie môžeme vidieť, ako veľké revolúcie postavené na hlbokých myšlienkach končili násilnosťami, terorom a nastolením diktatúry, pretože vodcovia revolúcie neboli pripravení na obdobie, ktoré nasledovalo po zvrhnutí predošlého režimu. V takýchto prípadoch revolúcia zrodí iba nových diktátorov, ľudí bažiacich po moci, ktorí sú často oveľa krutejší, než boli tí zvrhnutí.

Toto obdobie už neprináša toľko pozitívnych emócií, pocitu spolupatričnosti a úspechu, naopak vyžaduje návrat k bežnému životu a náročnú prácu, ktorej úspechy sa prejavujú až v budúcnosti. Medzi ľuďmi sa začínajú prejavovať rozdielne pohľady a názory, znovu sa vynoria neriešené konflikty. Rýchle zmeny nenastali, čo vyvoláva netrpelivosť a sklamanie. Mnohí chceli výsledky bez námahy, čakali utópiu, ktorá nie je realizovateľná.

V období po revolúcii je potrebné uskutočniť reálne zmeny, aby sa situácia neopakovala. Nastáva čas, kedy už nie sú dominantné emócie, ale je nutné zapojiť racionalitu a hľadať nový spôsob fungovania. Proces zmeny neprebehne sám od seba, ale vyžaduje aktívnu participáciu všetkých zúčastnených, uvedomenie si vlastnej zodpovednosti, pretože spoločnosť je tvorená každým jednotlivcom a teda každý má svoj podiel na jej podobe – aj na tej pred revolúciou, aj na tej, ktorá vzniká.

4. Následne vzniká scenár príbehu – opis jednotlivých scén, správania postáv a dialógov medzi nimi. Scenár je vypracovaný do najmenších detailov, napríklad ako majú vyzerat' voz a kára, v akom smere sa pohybujú postavy, kam dopadajú tieň a pod.

Úryvok zo scenára:

Nad oázou pečie slnko. Ťava žena si češe hrivu. Ťaví samci sedia v pohodlnej polohe, so založenými rukami, Somár leží v smiešnej polohe, Kôň sedí na „panskom“ voze, Baran opravuje svoju starú káru.

Ťava žena: „Aký je ten život krásny!“
Mladý ťaví samec: „Náš boj nebol zbytočný.“
Somár: „Aj slnko menej pečie.“

5. Ilustrátor nakreslí prvé návrhy jednotlivých scén a vytvorí takzvaný storyboard – sadu rámcikov s hrubými skicami obrázkov a textami k jednotlivým obrázkom. Tie autori komiksu ešte pripomienkujú a dopĺňajú.

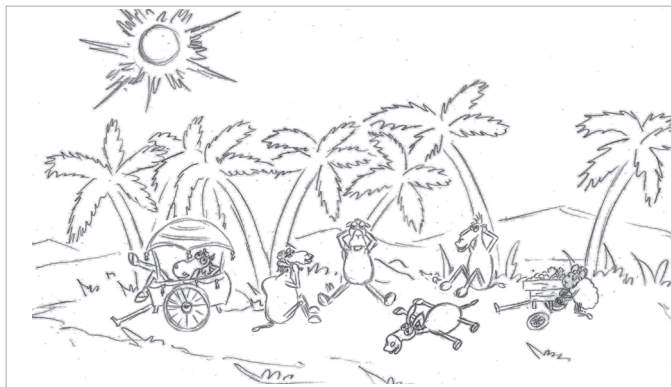

2.
Ťava žena: „Aký je ten život krásny!“
Mladý ťaví samec: „Náš boj nebol zbytočný.“
Somár: „Aj slnko menej pečie.“

6. Na základe pripomienkovaných storyboardov vytvorí ilustrátor finálne podoby obrázkov. Tie potom grafik zalomí do konečnej podoby a doplní textom v bublinkách.

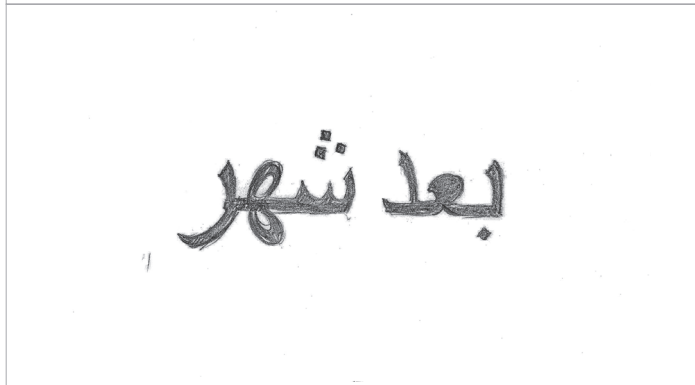
Kompletný storyboard ku príbehu „Zmeny neurobí nikto iný, len my sami. Lepšie nebude zo dňa na deň, každý musí priložiť ruku k dielu“.

1.
Nad oázou pečie slnko. Ťava žena si češe hrivu. Ťaví samci sedia v pohodlnej polohe, so založenými rukami, Somár leží v smiešnej polohe, Kôň sedí na „panskom“ voze, Baran opravuje svoju starú káru.

2.
Ťava žena: „Aký je ten život krásny!“
Mladý ťaví samec: „Náš boj nebol zbytočný.“
Somár: „Aj slnko menej pečie.“

3.
„O mesiac neskôr.“

4.
Ťava žena: „Na čo teraz čakáme?“
Mladý ťaví samec: „Padol režim, niečo sa určite udeje.“
Kôň: „Vraj po novom nebudeme musieť pracovať. Namiesto vody bude v studniach sladký čaj.“

5.
„O mesiac neskôr.“

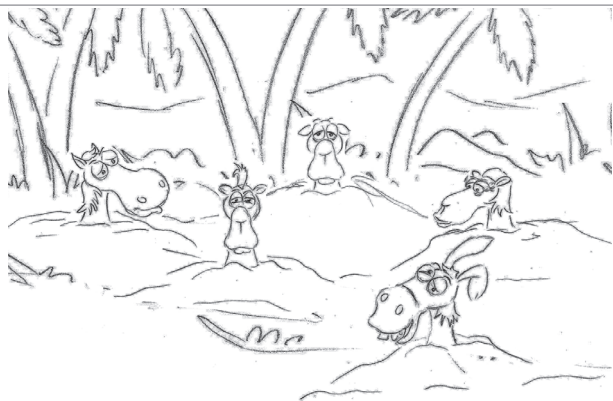
6.
Ťava žena: „Nemali by sme predsa len pohnúť ďalej? Voda nám začína dochádzať.“
Mladý ťaví samec: „Budte trpezliví! Chceli ste zmenu, tak si na ňu musíme počkať.“
Kôň: „Budú si nás na úradoch vážiť. Budeme cestovať po celom svete bez víz!“

بعد شهر

7.
 „O mesiac neskôr.“

8.

9.
 Púštna búrka všetkých zasypala, ani sa však nepohli, trčia im len hlavy.
Somár: „Aj púštne búrky nás už obchádzajú!“

بعد شهر

10.
 „O mesiac neskôr.“

11.

Starý ťaví samec: „Mali by sme ísť dopredu, do ďalšej oázy.“

Mladý ťaví samec: „Prichádza nová doba, oáza príde za nami! Nemožné sa stane možným. Stačí tomu veriť!“

بعد 3 اشهر

12.

„O 3 mesiace neskôr.“

13.

Oáza sa približuje k nim, jazyky visiace z tlám, vysmädnuté oči sa upierajú na približujúcu sa oázu. Je to ale len fatamorgána, ich sen, ktorému veria.

14.

Baran rukou zmaže sen nad hlavami ostatných a zavelí:

15.

„Lepšie nebude zo dňa na deň, nečakajme na zázrak! Vykročme spoločne k novému cieľu!“

POZNÁMKY

POZNÁMKY

POZNÁMKY

O ROZVOJOVEJ POMOCI SlovakAid

Projekt Sheeplive môžeme realizovať vďaka dvojstrannej rozvojovej pomoci SlovakAid Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky. Táto pomoc sa zameriava na podporu projektov, ktorých cieľom je zlepšenie životných podmienok v partnerských krajinách, čo má zároveň veľký význam pre budovanie kapacít rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky a ich uplatnenie v medzinárodnom meradle. SlovakAid podporuje projekty, ktoré stavajú na princípe partnerstva, prinášajú transparentné a účinné riešenia.

Od roku 2011 bola v zmysle schváleného Národného programu oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky vyhlásená aj výzva pre Tunisko. Slovenská republika prostredníctvom oficiálnej rozvojovej pomoci podporuje v Tunisku budovanie občianskej spoločnosti, školenia volebných pozorovateľov a reformu bezpečnostného sektoru. Projekt „Sheeplive – Komiksom k demokracii“ je jeden z nich.

Za spoluprácu pri projekte ďakujeme:

Pavlovi Sekerkovi, Marianne Moravovej, Emire Khidayer, Martine Nemčkovej, Richardovi Fiserovi, Dušanovi Močárníkovi, Jaroslavovi Osterovi, Lujze Richterovej, Zuzane Vilčák, Ľubošovi Filkovi, Stanislave Galovej, Mariane Hurnej, Jánovi Kollárovi, Alešovi Vargovi, Venete Mackovej, Zuzane Tichej, Anne Bahýľovej, Zdenkovi Slavíkovi, Silvii Guničovej, Marianne Pružinskej a ďalším.

Naša vďaka patrí aj Dr. Raedovi Markeshovi predsedovi tuniského občianskeho združenia Hlas tolerance a občianstva za jeho cenné informácie a hodnotenie stavu tuniskej a arabskej spoločnosti a taktiež energickému študentovi Yasinovi Khalifovi za jeho obetavosť.

Naša vďaka patrí naším priateľom v Generálnom zväze tuniských študentov za ich výpomoc a cenné rady. Ďakujeme pani Muna El Waslati a pánovi Mohamedovi El Wahibemu.

Jalal Suleiman, Miroslav Drobný, Monika Gregussová a kol.
Sheeplive – Komiksom k demokracii

Výtvarné návrhy: © Miroslav Drobný

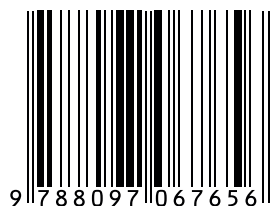
Vydalo: eSlovensko, o.z.
Bratislava, 2012

www.sheeplive.com

1. vydanie

Nepredajné

ISBN: 978-80-970676-5-6

Projekt bol podporený z prostriedkov štátneho rozpočtu Slovenskej republiky,
programu oficiálnej rozvojovej pomoci SlovakAid.

eSlovensko, o.z. Bratislava, 2012
www.sheeplive.com

ISBN: 978-80-970676-5-6

Projekt bol podporený z prostriedkov štátneho rozpočtu Slovenskej republiky,
programu oficiálnej rozvojovej pomoci SlovakAid.